

PROVINCIAAL
ONDERWIJS
VLAANDEREN

Beeldende en architecturale vorming

2de graad kso
2014/996/4//

INHOUD

1. Gebruiksaanwijzing.....	4
2. Lessentabel	7
3. Visie op onderwijs	8
4. Visie op de studierichting Beeldende en architecturale vorming.....	9
5. Algemene doelstellingen	10
6. Algemene didactische en pedagogische wenken.....	11
7. Minimale materiële vereisten	12
8. Specifieke doelstellingen	13
9. Evaluatie	27
10. Bibliografie.....	31

1. GEBRUIKSAANWIJZING

HET LEERPLAN

STATUUT

Een school wordt door de overheid gesubsidieerd. In ruil daarvoor bewijst ze dat een behoorlijk studiepeil wordt nagestreefd en bereikt wordt bij de leerlingen. Het leerplan is een middel voor de overheid om na te gaan of de school aan deze kwaliteitseisen voldoet. Daarom dient de school goedgekeurde leerplannen te gebruiken.

Het leerplan fungeert m.a.w. als een juridisch-inhoudelijk contract tussen de overheid en de school of de inrichtende macht. Het is het officiële en bindende basisdocument waarvan de leraar uitgaat bij het vormgeven van zijn onderwijspraktijk.

GOEDKEURING

Het leerplan moet voldoen aan inhoudelijke en vormelijke criteria zoals opgenomen in het Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de goedkeuringscriteria en indieningmodaliteiten van de leerplannen voor het secundair onderwijs.

GLIBAAL CONCEPT VAN HET LEERPLAN

Dit leerplan is uitgewerkt voor de tweede graad van de studierichting Beeldende en Architecturale vorming.

Het leerplan bestaat uit volgende delen:

SPECIFIEK GEDEELTE

KV Architecturale vorming

KV Vrije Beeldende vorming

AV Wetenschappelijk tekenen

HET WEKELIJKS LESSENROOSTER

Tegenover elk structuuronderdeel staat per school een wekelijks lessenrooster.

Het wekelijks lessenrooster omvat de vakken van de basisvorming en het specifiek gedeelte, en eventueel een complementair gedeelte (complementair aanbod dat de school of zelfs de leerling kiest, indien dit haalbaar is voor de schoolorganisatie).

VISIE OP DE STUDIERICHTING BEELDEND EN ARCHITECTURALE VORMING

Naast de visie van Provinciaal Onderwijs Vlaanderen op onderwijs vindt de leraar hier de visie op de studierichting Beeldende en architecturale vorming.

ALGEMENE DIDACTISCHE EN PEDAGOGISCHE WENKEN

In deze rubriek wordt dieper ingegaan op het motiveren van leerlingen en op aspecten die differentiatie en integratie kunnen ondersteunen.

MINIMALE MATERIËLE VEREISTEN

Hierin staat een opsomming van de benodigde accommodatie en leermiddelen.

SPECIFIEKE DOELSTELLINGEN EN DIDACTISCHE EN PEDAGOGISCHE WENKEN PER VAK

In de **algemene doelstellingen** staat vermeld welke doelstellingen voor de studierichting Beeldende en architecturale vorming gelden. Bijzondere aandacht wordt besteed aan de attitudes.

De **specifieke doelstellingen** zijn zo operationeel mogelijk geformuleerd.

De **didactische en pedagogische wenken** zijn per vak gespecificeerd. In deze rubriek wordt de beginsituatie geschetst en wordt tevens het leervak gekaderd in de totaliteit van de opleiding. Bovendien vindt de leraar er hulpmiddelen om de doelstellingen te bereiken. Het zijn zowel didactische werkvormen, didactisch materiaal, audiovisuele middelen, ... De wenken zijn een hulp voor de leraar, maar verplichten hem/haar helemaal niet om ze te volgen. De specifieke doelstellingen zijn zo operationeel mogelijk geformuleerd.

De **basisdoelstellingen** moeten door zoveel mogelijk leerlingen bereikt worden. Zij vormen de criteria die de klassenraad ondermeer zal hanteren bij de eindbeoordeling van elke leerling. Dit betekent dat bij een juiste oriëntering van de leerling het onderwijs garant staat voor het bereiken van het vooropgestelde eindresultaat zoals geformuleerd in de basisdoelstelling. De basisdoelstellingen vormen met andere woorden het minimumprogramma.

De **uitbreidingsdoelstellingen** zijn verrijkings-, extra-, verdiepings- of maximumdoelstellingen. Zij leiden tot gedifferentieerd werken. Niet alle leerlingen kunnen deze doelstellingen bereiken. Deze doelstellingen zijn dan ook niet verplicht aan alle leerlingen aan te bieden. Zij kunnen wel een aanwijzing zijn voor de verdere oriëntering van de leerling.

DE LEERINHOUDEN

De opmaak van leerinhouden zal het voorwerp uitmaken van de vakgroepwerking. Hierbij vertrekt de vakwerkgroep vanuit de doelstellingen die uitgeschreven werden in het leerplan. Er wordt op gelet dat er een evenwicht is tussen 'verplichting' en 'eigen inbreng' van de leraar. De te realiseren leerinhouden zullen verdeeld worden onder de leerkrachten in functie van de bekwaamheidsbewijzen, de specialisatie, de vooropgestelde onderwerpen en uitwerking. Die verdeling zal per schooljaar en per leraar opgenomen worden in een degelijke jaarplanning en ter beschikking worden gesteld van de inspectie. Elke leraar zal dan voor zichzelf een jaarvorderingsplan maken dat uitgebouwd is op basis van de jaarplanning.

De leerplannen van Provinciaal Onderwijs Vlaanderen vzw stellen de kerncompetenties en de hieraan gerelateerde doelen dus centraal. De school en de leraar zijn autonoom bij het concretiseren van de specifieke doelstellingen en de leerinhouden.

VAN GRAADLEERPLAN NAAR JAARPLAN

WAT IS EEN JAARPLAN?

De leerplannen van Provinciaal Onderwijs Vlaanderen vzw doseren de leerplandoelstellingen per graad. Dit betekent dat de vakwerkgroepen heel duidelijke afspraken moeten maken over doelstellingen die dienen gerealiseerd te worden in het eerste jaar van de graad en in het tweede jaar van de graad. Deze doelstellingen worden dan opgenomen in een jaarplan.

INSTRUMENTEEL

Een effectief jaarplan gaat uit van leerplandoelstellingen en/of –inhouden die als zodanig opgenomen worden in het jaarplan. Indien de leraar gebruik maakt van een leerboek kan hij per leerplandoelstelling en/of –inhoud vermelden welk onderdeel van het leerboek helpt bij het realiseren van die doelstelling en/of –inhoud. De leraar

vertrekt dus niet van het leerboek zonder meer. Het leerboek staat ten dienste van het jaarplan en niet omgekeerd!

ZELFCONTROLE

Het jaarplan helpt de leraar bij zelfcontrole en reflectie op de realisatie van het leerplan. Dit gebeurt in verticale en horizontale afstemming met eventuele vakcollega's. Een leraar kan steeds nagaan welke doelstellingen reeds gerealiseerd werden en welke niet en welke de reden hiervoor is. Op het ogenblik dat de reden hiervoor duidelijk is kan de leraar en/of de vakwerkgroep bijsturen.

COMMUNICATIE-INSTRUMENT

Een jaarplan dat verwijst naar leerplandoelstellingen is een efficiënt communicatie-instrument. Het maakt immers communicatie mogelijk met gesprekspartners die het leerboek niet of niet goed kennen: collega's van andere leerjaren, directie en pedagogische begeleiding. Het helpt daarenboven interim-leraren om, bij onvoorziene omstandigheden, het leerplan toch te realiseren.

COÖRDINATIE

Het rendement van het jaarplan wordt groter indien het gebruikt wordt in vakvergaderingen met collega's in hetzelfde jaar en in andere jaren en indien het stimuleert tot coördinatie met de collega's van de andere vakken. Voor collega's en directie kan het een stimulans zijn voor horizontale en verticale coördinatie. Hoe overzichtelijker het jaarplan is, des te meer biedt het kansen om overlappingsen en hiaten te vermijden, vakoverschrijdende initiatieven in te bouwen en afspraken te maken i.v.m. materiaal en infrastructuur.

WERKINSTRUMENT

Aan het jaarplan mag uitdrukkelijk gewerkt worden, geschraapt en toegevoegd. Daaruit kan trouwens blijken dat het geen administratief document is, maar dat het werkelijk gebruikt wordt als een werkinstrument. Eventueel kan op het jaarplan een kolom voorzien worden voor opmerkingen en bijsturing.

EVALUATIE

In deze rubriek vindt de leraar een concept over de wijze waarop hij/zij de beoordeling van de leerling kan verantwoorden.

BIBLIOGRAFIE

De leraar vindt in de bibliografie een lijst van vaktijdschriften, handboeken, schoolboeken, handleidingen, standaardwerken, naslagwerken, didactische pakketten, ... die een hulp kunnen zijn bij het voorbereiden van de lessen of die gebruikt kunnen worden als didactisch materiaal.

BESLUIT

Provinciaal Onderwijs Vlaanderen vzw opteert waar mogelijk voor:

- open leerplannen, met veel ruimte voor de eigen inbreng van het lerarenteam;
- een hechte horizontale en verticale samenhang.

2. LESSENTABEL

Voor het

Specifiek gedeelte

KV Architecturale vorming	4u
KV Vrije beeldende vorming	4u
AV Kunstgeschiedenis	2u
AV Wetenschappelijk tekenen	1u

Steeds worden voor de basisvorming en voor het specifiek gedeelte, AV Kunstgeschiedenis, de laatst goedgekeurde leerplannen van OVSG gebruikt in combinatie met dit leerplan.

In verband met het gebruik van leerplannen voor vakken in het complementair gedeelte is het belangrijk de omzendbrief dienaangaande te raadplegen.

3. VISIE OP ONDERWIJS

HET PEDAGOGISCH PROJECT VAN HET PROVINCIAAL LEERPLICHTONDERWIJS

Het pedagogisch project van het provinciaal onderwijs is een basisdocument waarin de fundamentele uitgangspunten van het provinciaal onderwijs zijn opgenomen.

Het provinciaal onderwijs neemt het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind, de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en het Onderwijsmanifest van Obessu als minimaal basisreferentiekader voor de organisatie en inrichting van haar onderwijs. Dit betekent dat het provinciaal onderwijs zich engageert tot het uitvoeren van volgende concrete doelstellingen:

1. De provinciale scholen zijn open en toegankelijk voor iedereen. Er wordt vertrokken vanuit de idee van een pluralistische samenleving, waarbij mensen met verschillende overtuigingen, achtergronden en geaardheden, positief met elkaar kunnen omgaan, zonder daarom hun identiteit te verliezen. Een actief toelatings- en onthaalbeleid vormt daarbij het uitgangspunt.
2. De provinciale scholen zijn gericht op de maximale ontplooiing van de persoonlijkheid en talenten van alle leerlingen én op de voorbereiding op levenslang en levensbreed leren en op een actief beroepsleven. Een actief gelijke kansenbeleid en actief burgerschap vormen hierbij de sleutelbegrippen.
3. De provinciale scholen zijn gericht op het bijbrengen van eerbied voor de rechten van de mens en op het beleven en toepassen van mensenrechten in de geest van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en inzonderheid het Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Provinciale scholen nemen passende maatregelen om te verzekeren dat de wijze van handhaving van de discipline op school verenigbaar is met de menselijke waardigheid van het kind en dat het schoolreglement in overeenstemming is met het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind.
4. De provinciale scholen erkennen kinderen en jongeren, ongeacht de capaciteiten waarover ze beschikken, als actuele medeburgers en garanderen hen structureel de mogelijkheid om mee verantwoordelijkheid op te nemen en vorm te geven aan de kwaliteit van het leven op school. Leerlingen hebben het recht zich te verenigen in een leerlingenraad én krijgen structureel de mogelijkheid om deel uit te maken van de schoolraad en medezeggenschapscollege. Democratisch onderwijs is immers gebaseerd op dialoog, waarbij alle onderwijsactoren samen verantwoordelijkheid opnemen in de besluitvorming.

Deze uitgangspunten worden geconcretiseerd in het reglement voor de personeelsleden en het schoolreglement voor de leerlingen.

Het pedagogisch project vormt de toetssteen voor de evaluatie van de schoolwerking, geconcretiseerd in het schoolwerkplan. Een en ander wordt uitgebouwd vanuit een participatieve gedachte, waardoor schoolleiders, leraren, leerlingen en ouders maximaal betrokken worden.

Het provinciaal onderwijs streeft een dynamisch mens- en maatschappijbeeld na. Onderwijs moet leerlingen de kans geven om te reflecteren op de samenleving vanuit een mensenrechtenperspectief, waarbij democratie, solidariteit, emancipatie en duurzame ontwikkeling kernbegrippen vormen. De Europese dimensie in het onderwijs moet de mogelijkheid scheppen tot mobiliteit en uitwisseling.

4. VISIE OP DE STUDIERICHTING BEELDENE EN ARCHITECTURALE VORMING

SITUERING

Het leerplan is opgemaakt voor de tweede graad. De invulling van het eerste en het tweede leerjaar wordt gemaakt in overleg binnen vakgroepen.

VISIE

De studierichting Beeldende en Architecturale vorming is gericht op leerlingen met brede interesse voor Beeldcultuur en Architectuur. De richting bereidt voor op de studierichtingen Beeldende vorming en Architecturale vorming in de derde graad en is gericht op verder studeren in het hoger onderwijs.

Deze studierichting biedt een ruime algemene vorming met aandacht voor wetenschappen en een goede taalvaardigheid in relatie met een creatieve, artistieke vorming.

Waarnemingsvermogen en ruimtelijk inzicht worden maximaal ontwikkeld, oog voor detail en orde zijn onontbeerlijk. De leerlingen leren zich documenteren en informeren over de brede waaier van artistieke uitingen. Ze leren deze taal interpreteren en toepassen in twee dimensionale en ruimtelijke ontwerpen.

BEGINSITUATIE

In de tweede graad is de instroom van leerlingen divers. Sommige leerlingen volgden al een artistieke opleiding in de eerste graad, anderen in het deeltijds kunstonderwijs. De leerlingen hebben een artistieke interesse die belangrijk is voor deze studierichting.

5. ALGEMENE DOELSTELLINGEN

De ontplooiing van de leerlingen in de studierichting Architecturale en beeldende vorming is gebaseerd op een wisselwerking tussen algemene vakken en kunstvakken. Samen met de persoonlijkheidsvorming vormen ze een onlosmakelijk geheel. De tweede graad heeft een oriënterend karakter en beoogt een zo breed mogelijke artistieke basis om de doorstroom naar de derde graad te optimaliseren. Experimenteren, verkennen en onderzoeken moet voortdurend worden geprikkeld binnen de brede context van architectuur en beeldende kunst.

VAKGERICHTE KENNIS

- twee- en driedimensionele beeldtaal leren kennen, interpreteren en toepassen;
- voorstellingstechnieken leren toepassen;
- bewust en gericht leren waarnemen;
- het proces van verbeelding en creativiteit leren aanwenden;
- de juiste vakterminologie kennen en toepassen;
- aanleren van een werkplanning en methode met het oog op het gestelde doel.

VEREISTE VAARDIGHEDEN

- leren organiseren door probleemoplossend denken en handelen;
- diverse informatiebronnen kunnen raadplegen, de informatie selecteren, interpreteren en verwerken;
- ontwikkelen van esthetische perceptie;
- ontwikkelen van kleurgevoel en –perceptie;
- ontwikkelen van een beeldende vormtaal;
- ontwikkelen van ruimtelijk inzicht;
- ontwikkelen van communicatieve vaardigheden;
- kritisch leren waarnemen;
- leren werken in team;
- respect tonen voor eigen werk en dat van anderen;
- leren werken met het tekenmateriaal.

ATTITUDES

De leerlingen

- zijn plichtsbewust;
- zijn stipt;
- hebben zin voor orde en netheid;
- zijn enthousiast over het vakgebied;
- hebben respect ten opzichte van het materiaal en het werk;
- zijn kritisch over hun eigen werk;
- kunnen omgaan met kritiek;
- tonen een brede artistieke interesse.

6. ALGEMENE DIDACTISCHE EN PEDAGOGISCHE WENKEN

MOTIVEREN VAN LEERLINGEN

Provinciaal Onderwijs Vlaanderen vzw gaat uit van een leerlinggerichte visie op onderwijs. Dit betekent dat er in het onderwijs zeer sterk rekening zal gehouden worden met de totale persoonlijkheid van de leerling, zijn talenten en zijn beginsituatie.

De jongeren motiveren is een prioriteit. De leraar tracht daarom tot een open en constructieve communicatie met hen te komen. Hij werkt aan een gezond klassenmanagement waarin hij streeft naar een evenwicht tussen respect en belangstelling voor elke leerling afzonderlijk en aandacht voor de klassengroep als geheel, o.a. bij het beleven en toepassen van leefregels.

Hij creëert een positieve inspirerende leeromgeving met een creatieve sfeer waardoor de interesse en de passie voor het creatief bezig zijn blijft groeien.

Hij stelt hoge maar realistische verwachtingen aan de leerlingen. Hij stelt alles in het werk om de zelfwaardering en het zelfvertrouwen van de leerling te bevorderen.

Hij treedt op als coach en trainer.

Middelen om een positieve kennisoverdracht te realiseren:

- korte oefeningen met veel variatie;
- oefeningen die de creativiteit stimuleren;
- oefeningen afgestemd op de leefwereld van de jongere;
- afwisseling tussen technische en creatieve oefeningen;

PERSOONLIJKHEIDSVORMING

De pedagogisch-didactische aanpak in het kunst secundair onderwijs is gericht op de totale persoonlijkheid van de leerlingen en is sterk geïntegreerd.

7. MINIMALE MATERIËLE VEREISTEN

ALGEMENE INFRASTRUCTUUR

- ruim klaslokaal met stoelen en tafels
- een informaticalokaal met computer(s) met internetaansluiting
- indien mogelijk, gezien de infrastructuur van de school, een ruime schoolbibliotheek zodat er ter plekke informatiebronnen kunnen geraadpleegd worden
- Lokaal met natuurlijke lichtinval

ALGEMENE BENODIGDHEDEN

- multimedia-apparatuur en -benodigdheden
- tijdschriften, vakliteratuur

SPECIFIEKE BENODIGDHEDEN

De uitrusting en inrichting van de lokalen, met inbegrip van de werkplaatsen en de vaklokalen dienen te voldoen aan de technische voorschriften inzake arbeidsveiligheid van de codex over het welzijn op het werk, van het ARAB en van het AREI.

De specifieke benodigdheden zijn verder **beschreven per vak**.

8. SPECIFIEKE DOELSTELLINGEN

Alle specifieke doelstellingen in dit leerplan zijn basis doelstellingen met uitzondering van de doelstellingen aangeduid met **U**, dit zijn uitbreidingdoelstellingen.

U

KV Architecturale vorming

VISIE OP HET VAK

Architecturale vorming laat de leerlingen kennismaken met architectuur en kunst. De leerlingen worden vertrouwd gemaakt met vormgeving en architectuur in het algemeen; ruimte, ruimtelijkheid en compositie zijn sleutelwoorden. Ze leren in de vorm van kortlopende eenvoudige geabstraheerde opdrachten zelf vorm geven en ruimte creëren. Aan de hand van maquettes en de tekentaal wordt het ruimtelijk inzicht en de creativiteit gestimuleerd en een kritische ingesteldheid geactiveerd. De opdrachten worden duidelijk omschreven en de begrenzingen aangegeven.

Ze leren de basistechnieken om deze vormstudies te ontwikkelen en te presenteren.

Creatie en creativiteit zijn evenwaardig aan de voorstellingstechnieken en vaardigheden die de leerlingen ontwikkelen.

De moeilijkheidsgraad en complexiteit worden gaandeweg vergroot.

BEGINSITUATIE

De leerlingen hebben geen voorkennis van architecturale vorming.

Specifieke leerplandoelstellingen	Didactische en pedagogische wenken
VOORSTELLINGSTECHNIEKEN	
1. Gebruik maken van technieken en materialen voor 2D en 3D voorstellingen - schetsen met de losse hand met respect voor verhoudingen; - instrumentaal tekenen : gebruik maken van potlood, trekpen, inktpen, tekendriehoeken, tekentafel, passer, computer.	Demonstreren van de verschillende tekentechnieken, klassikaal en individueel
2. Gebruik kunnen maken van de conventionele terminologie - lijndikten; - vooraanzicht, bovenaanzicht, linkerzijaanzicht; - isometriën - grondplan, doorsnede, aanzichten; - schaal.	Linken aan voorbeelden uit praktijk : plannen tonen

Specifieke leerplandoelstellingen	Didactische en pedagogische wenken
<p>3. Het belang inzien van duidelijk schrift op tekening, maquettes en ander grafisch werk</p> <ul style="list-style-type: none"> - toepassen van normschrift met de losse hand; - aandacht voor lettertypes als onderdeel van de gehele lay-out. 	<p>Linken aan voorbeelden uit praktijk : plannen, tijdschriften en websites tonen</p>
<p>4. Het belang inzien van nauwkeurigheid van tekeningen, maquettes en ander grafisch werk</p> <ul style="list-style-type: none"> - verband kunnen zien tussen tekening en model; - hanteren van de juiste schaal en maatvoering; - ordelijk en nauwkeurig werken. 	<ul style="list-style-type: none"> - tonen van tekeningen en maquettes; - maquette kunnen maken aan de hand van tekening en vice versa.
<p>5. Het belang inzien van een presentatie van tekeningen en maquettes en dit toepassen op eigen werk</p> <ul style="list-style-type: none"> - aandacht voor de bladschikking : verhoudingen, kleurgebruik, contrast, lettertypen, materiaalgebruik. 	<ul style="list-style-type: none"> - bezoek aan tentoonstellingen, open-deurdagen; - tonen van websites van architecten en kunstenaars, vakliteratuur en -tijdschriften.
RUIMTELIJK EN INHOUDELIJK BEELD	
<p>6. Ruimtelijk kunnen waarnemen en voorstellen</p> <ul style="list-style-type: none"> - van 3D naar 2D en van 2D naar 3D door gebruik te maken van verschillende tekenmethodes: <ul style="list-style-type: none"> - waarnemingstekenen; - projectietekenen: voor-, linkerzij-, en bovenaanzicht; - isometrie; - computertekenen; - schaalmodellen maken; 	<ul style="list-style-type: none"> - tonen van schaalmodellen in de projectograaf - tonen van plantekeningen
<p>7. Inzicht krijgen in de basisbegrippen van de ontwerpmethodologie en kunnen toepassen</p> <ul style="list-style-type: none"> - begrijpen en toepassen van de basisbegrippen als ondersteuning in een ontwerp (2D en 3D): <ul style="list-style-type: none"> - horizontaal, verticaal, diagonaal,...; - ritme, herhaling; - evenwicht, contrast; - spanning; - licht en schaduw; - open-gesloten; - gulden snede. 	<ul style="list-style-type: none"> - linken van voorbeelden uit de praktijk: vakliteratuur en -tijdschriften, websites, ...

Specifieke leerplandoelstellingen	Didactische en pedagogische wenken
<p>8. Ruimtelijk kunnen vormgeven</p> <ul style="list-style-type: none"> - interpreteren van de verschillende voorwaarden van een opgave; - leren ruimtelijke oplossingen zoeken rekening houdend met deze voorwaarden en de complexiteit van de opdracht; - stimuleren van creativiteit door te zoeken naar “meerdere, andere, betere” oplossingen. 	<ul style="list-style-type: none"> - maken van voorstudies : schetsen, maquettes, computermodellen ter ontwikkeling van het ontwerpproces.
<p>9. Ontwikkelen van het creatieve proces</p> <ul style="list-style-type: none"> - leren kritisch zijn voor eigen werk; - zoeken naar meerdere variaties en oplossingen; - aanvaarden van kritiek en leren omgaan met positieve of negatieve feed-back; - leren ‘out of the box’ denken. 	<ul style="list-style-type: none"> - meerdere voorstudies laten maken per opdracht.
<p>10. Linken kunnen leggen met de architectuur en andere kunsten</p> <ul style="list-style-type: none"> - blik verruimen door opdrachtgerelateerde voorbeelden te zoeken uit de architectuur en aanverwante kunsten met betrekking tot “lijn, kleur, vorm, ruimte,...”; - documentatie kunnen aanleggen (bib, internet, media...). 	
<p>11. Basisvaardigheden verwerven bij gebruik van specifieke software</p> <ul style="list-style-type: none"> - computertekenen; - presentatietekening. 	
WERKPLANNING EN-METHODE	
<p>12. Werk kunnen plannen</p> <ul style="list-style-type: none"> - leren inschatten van de hoeveelheid tijd en werk die nodig is om een opdracht te maken; - opsplitsen van de opdracht in deelfacetten, elk met een aparte timing. 	

Specifieke leerplandoelstellingen	Didactische en pedagogische wenken
<p>13. Werkmethode kunnen hanteren</p> <p>Doorlopen van de verschillende stappen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - oriëntering van de opdracht, opzoekingswerk, kritische analyse, reflectie en bijsturing; - voorstudies; - definitief ontwerp; - presentatie (tekening/maquette). 	<ul style="list-style-type: none"> - opdracht duidelijk omschrijven; - context; - doel; - programma.

MINIMALE MATERIËLE VEREISTEN VOOR HET VAK

- leslokaal met voldoende natuurlijk daglicht
- grote werktafels en degelijke stoelen
- tekentafels met parallellatten
- een groot bord
- prikboarden
- rekken voor maquettes
- snijmatten en metalen latten
- spoelbak
- bergingsmogelijkheden : kasten met schuifladen, kasten voor gereedschappen
- individuele computers om klassikaal gebruik van te kunnen maken op regelmatige basis, tekenprogramma's op alle computers (Sketchup, Vectorworks, Photoshop,...), beamer, A3 kleurenprinter
- maquette- en tekenmateriaal: maquettekarton, papier, balsahout,...

KV Vrije beeldende vorming

VISIE OP HET VAK VRIJE BEELDENE VORMING

De leerlingen worden vertrouwd gemaakt met de wereld van de Beeldende kunst - kunstbeschouwing.

Ze worden bewust gemaakt van de verbondenheid tussen de verschillende beeldtalen. Ze leren een persoonlijke vormgeving te ontwikkelen binnen een begrensde opdracht. Zelfstandig en probleemoplossend leren denken en werken is een onderdeel van het creatieve proces.

Basistechnieken worden aangeleerd en toegepast in opdrachten. Door onderzoek in het logboek leren ze dat er meerdere oplossingen zijn voor een opgegeven opdracht. Gaandeweg wordt de moeilijkheidsgraad en complexiteit van de opdrachten vergroot.

BEGINSITUATIE

De meeste leerlingen hebben geen voorkennis van vrije beeldende vorming. Sommige leerlingen hebben wat voorkennis via de studierichting Artistieke Vorming of het DKO.

Specifieke leerplandoelstellingen	Didactische en pedagogische wenken
WAARNEMING & WEERGAVE	
14. Leren zien en leren kijken <ul style="list-style-type: none"> - leren zien : juist leren analyseren; - leren kijken : juist leren waarnemen. 	<ul style="list-style-type: none"> - het juist leren waarnemen via constructielijnen, onderliggende verbanden, verhoudingen, texturen en structuren,... - kunstbeschouwing, tentoonstellingen,...
15. Inzicht verwerven in het formaat van de drager en het te tekenen voorwerp en kunnen toepassen <ul style="list-style-type: none"> - bladschikking : - relatie vorm – formaat drager; - begrenzing van het formaat. 	<ul style="list-style-type: none"> - door experiment en opdracht; - door middel van hulplijnen en constructievormen; - basisprincipes van de compositie toepassen.
16. Drager, formaat, materiaal en techniek kunnen aanpassen aan het onderwerp <ul style="list-style-type: none"> - verschillende dragers, formaten en materialen. 	<ul style="list-style-type: none"> - werken op verschillende dragers : papier wit en gekleurd, aquarelpapier, karton,....; - werken op verschillende formaten; - werken met verschillende materialen : potloden, kleurpotloden, pen en inkt, aquarel pastelkrijt, houtskool,....
17. Verschillende lijnkarakters kunnen toepassen <ul style="list-style-type: none"> - lijnkarakters : <ul style="list-style-type: none"> - lijnen met gelijke of ongelijke dikte; - recht, gebogen, gebroken lijnen; - lijnen die verbreden; - genuanceerde lijnen; - arceringen : <ul style="list-style-type: none"> - lijnkwiliteit, gradaties; 	<ul style="list-style-type: none"> - door middel van waarnemingstekeningen; - motorische vaardigheden ontwikkelen in opdrachten.

Specifieke leerplandoelstellingen	Didactische en pedagogische wenken
<ul style="list-style-type: none"> - potloodnummering – tonen; - soorten : kruisarceringen, vrije arceringen; - vlakvulling : - homogeen – in gradatie. 	
<p>18. Inzicht verwerven in de verschillende schaduwen</p> <ul style="list-style-type: none"> - eigen schaduw; - slagschaduw. 	<ul style="list-style-type: none"> - belang van de lichtste en donkerste toon; - beheersen van de toonwaarden; - naargelang de plaats van de voorwerpen.
<p>19. Inzien dat licht noodzakelijk is voor de waarneming en weergave</p> <ul style="list-style-type: none"> - relatie licht – voorwerp; - soorten lichtbronnen : <ul style="list-style-type: none"> - natuurlijk licht – kunstmatig licht. - plaats van de lichtbron. 	<ul style="list-style-type: none"> - door middel van waarnemingstekeningen; - plaatsen van een object onder een spot; - zonlicht, maanlicht, schemering; - lampen, kaars, neon,
<p>20. Ruimtelijke illusie kunnen weergeven door middel van licht en schaduw</p> <ul style="list-style-type: none"> - relatie lichtwerking – volumeweergave. 	<ul style="list-style-type: none"> - diepte creëren door lichtuitsparingen en schaduwweergave.
<p>21. Gericht kunnen waarnemen en tot een vlotte tekenvaardigheid komen</p> <ul style="list-style-type: none"> - verschillende tekenmethodes toepassen en combineren. 	<ul style="list-style-type: none"> - analyserend tekenen; - meten; - schatten van afstanden, verhoudingen, hoeken, richtingen; - blindtekenen; - tekenen van restvormen; - geheugentekeningen; - schetsen.
<p>22. Structuur en textuur kunnen aanvoelen en weergeven</p> <ul style="list-style-type: none"> - verschillende soorten structuren en texturen bv uit de natuur. 	<ul style="list-style-type: none"> - weergeven van verschillende materialen : papier, textiel, hout,.... - documenttekenen; - verschillende schilder- en tekentechnieken toepassen; - frottage.
<p>23. Driedimensionale objecten tweedimensionaal kunnen weergeven</p> <ul style="list-style-type: none"> - stilleven weergeven door middel van waarnemingstekeningen. 	<ul style="list-style-type: none"> - vertrekkende van de constructie en opbouw van een stilleven; - uitwerken met verschillende tekentechnieken; - verschillende composities toepassen; - toonwaarden toepassen.

Specifieke leerplandoelstellingen	Didactische en pedagogische wenken
<p>24. De wetten van het perspectief inzien en kunnen toepassen</p> <ul style="list-style-type: none"> - perspectief : <ul style="list-style-type: none"> - standpunt : kikker – vogel; - toeschouwer; - ooghoogte – horizon; - vluchtpunt – vluchtlijn; - perspectief van geometrische volumes : <ul style="list-style-type: none"> - kubus en balk met één en twee vluchtpunten. - perspectief juist kunnen weergeven naar waarneming. 	<ul style="list-style-type: none"> - eenvoudige vlakken en volumes; - eenvoudige stillevens; - doorzichtige en ondoorzichtige volumes
BEELDASPECTEN	
RUIMTE EN VOLUME	
<p>25. Een tweedimensionale basis driedimensionaal verwerken</p> <ul style="list-style-type: none"> - 3 D : illusie toepassen. 	<ul style="list-style-type: none"> - vanuit kunstbeschouwing; - bv. assemblagetechnieken toepassen zoals: plooiën, vouwen, vormen, ... - bv. boetseertechnieken toepassen.
<p>26. Inzicht hebben in driedimensionale technieken en kunnen toepassen</p> <ul style="list-style-type: none"> - hanteren van materieel en materialen in functie van de opdracht. 	<ul style="list-style-type: none"> - opbouwen : boetseren, assembleren, kleven,...; - afbreken : verzagen, kappen,...; - verbinden : vlechten, knopen, weven, haken,.... -
<p>27. Inzicht hebben in verschillende soorten volumes</p> <ul style="list-style-type: none"> - basisvolumes : bol, cilinder, kegel kubus, balk,.... 	<ul style="list-style-type: none"> - bv. door middel van boetseren; - bv. door plooiën, vouwen, opzetten, stapelen, ...
KLEUR	
<p>28. Kleuren kunnen waarnemen en weergeven</p> <ul style="list-style-type: none"> - de kleurenleer : primaire, secundaire en tertiaire kleuren; - additief-subtractief; - kleurtoon – kleurtint; - kleurdiepte; - kleurcontrasten; - natuurkunde : breking van het licht (prisma, regenboog,...); - CMYK en RGB : grafische kleurinvloed. 	<ul style="list-style-type: none"> - opzoekwerk : tijdschriften; kunstbeschouwing; - fotografie; - techniek : menging met verschillende kleurtechnieken (plakkaatverf, aquarel, acrylverf, kleurpotlood, écoline,...). -

Specifieke leerplandoelstellingen	Didactische en pedagogische wenken
<p>29. Primaire, secundaire en tertiaire kleuren kunnen toepassen</p> <ul style="list-style-type: none"> - kleurmengingen : transparant – dekkend; - gelaagd schilderen. 	<ul style="list-style-type: none"> - het gebruik van verschillende basismaterialen (aquarel, plakkaatverf, kleurpotloden, acrylverf,....) - verschillende dragers zoals papier karton, textiel,...;
<p>30. De betekenis van een aantal kleurbegrippen inzien en kunnen toepassen</p> <ul style="list-style-type: none"> - kleurtoon, tint, gamma, gradatie, overlapping, overgang, kleurnuance intensiteit,.... 	<ul style="list-style-type: none"> - aantonen door middel van individuele en klassikale begeleiding; - aantonen a.d.h.v. kunstbeschouwing en omgeving, media, ... - aantonen a.d.h.v. kleurstudies en kleurmengingen; - toepassen in opdrachten; schilder, collage, en andere technieken.
<p>31. De gevoelswaarde van kleuren en kleurcombinaties inzien en kunnen toepassen</p> <ul style="list-style-type: none"> - koud, warm, vrolijk, somber, hevig, zacht, flets, dof,.... 	<ul style="list-style-type: none"> - door middel van kleurtegenstellingen in bv. wolkenpartijen, luchten, water,....; - opzoekwerk : kunstbeschouwing en fotografie.
<p>32. Kleurcontrasten inzien en kunnen toepassen</p> <ul style="list-style-type: none"> - kleur – tegen- kleurcontrast; - licht – donkercontrast; - koud – warmcontrast; - complementair contrast; - simultaancontrast; - kwantiteitscontrast; - kwaliteitscontrast. 	<ul style="list-style-type: none"> - opzoekwerk : kunstbeschouwing, fotografie en tijdschriften; - door middel van collages en schilderkundig werk.
VORM EN COMPOSITIE	
<p>33. Door onderzoek inzicht verwerven in de verschillende aspecten van de beeldtaal ontwerp, compositie, presentatie, materiaal en techniek, lay-out vormgeving,....</p>	<ul style="list-style-type: none"> - door onderzoek vertrekkende van kunstbeschouwing, foto document, door ontwerpen, door experimenteren met techniek en materiaal; - beeldende aspecten : licht, kleur, vorm, ruimte.
<p>34. Inzicht hebben in de verschillende vormen</p> <ul style="list-style-type: none"> - positief – negatief; - geometrische – organische vormen; - weten (geheugen) – kijken (waarneming); - deel – totaalvorm; - vormcontrast – vormfamilie. 	<ul style="list-style-type: none"> - kunstbeschouwing; - fotografie.

Specifieke leerplandoelstellingen	Didactische en pedagogische wenken
<p>35. De basisbegrippen van de compositie kunnen herkennen en toepassen</p> <ul style="list-style-type: none"> - ritme : regelmatig – onregelmatig; op een vlak – lijn; - evenwicht : stabiel – labiel; symmetrie – asymmetrie; - richting : vorm, kleur; - beweging; - contrast : groot – klein; veel – weinig; - harmonie : vorm – en kleurfamilies; - concentratie. 	<ul style="list-style-type: none"> - door onderzoek, door ontwerpen, door experimenteren met techniek en materialen; - kunstbeschouwing, in de natuur, architectuur, ...
<p>36. Vormritme kunnen toepassen</p> <ul style="list-style-type: none"> - patroon, herhaling, ritme, overlapping,... 	<ul style="list-style-type: none"> - door middel van druktechnieken; - door middel van ritmische oefeningen; door middel van compositie oefeningen.
TECHNIEK EN MATERIAAL	
<p>37. Door onderzoek verschillende materialen en technieken kennen en kunnen combineren</p> <ul style="list-style-type: none"> - Verschillende materialen en technieken. 	<ul style="list-style-type: none"> - 2D technieken Materialen : houtskool, potlood, kleurpotlood, inkt, écoline, acrylverf, aquarel, plakkaatverf, olieverf, pastelkrijt,... Druktechnieken : lino-snede, monotype, vouwdruk, afdruk, stempelen,... - 3D technieken Materiaal : klei, fimo,... Technieken : boetsen,...
<p>38. Inzicht hebben in beeldende technieken en kunnen toepassen</p>	<ul style="list-style-type: none"> - beeldende middelen 2D/3D : tekentechnieken, schildertechnieken, digitale technieken, collage technieken, applicaties, boetseertechnieken,...

MINIMALE MATERIËLE VEREISTEN VOOR HET VAK

- 1 ruime en op goede hoogte geplaatste spoelbak
- grote werktafels en stoelen met een degelijk zitcomfort
- een groot bord
- prikboarden
- snijmatten en metalen latten
- kleine schildersezels
- materiaal voor driedimensionaal werk en druktechnieken
- bergingsmogelijkheden : kasten met schuifladen, kasten voor gereedschappen, droogrekken
- multimedia-apparatuur en –benodigdheden

MATERIALEN DIE BEST IN HET ATELIER AANWEZIG ZIJN.

<p>Producten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lijmpistool + patronen - contactlijm - lijmen : pritt en velpon - vernissen voor plakkaatverf, acrylverf - verfverdunner - gesso - siliconenlijm - fixatief 	<p>Werkmaterialen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - hamer - nagels - naalden - ijzerdraden in verschillende diktes - schuurpapier - touw - tape in verschillende soorten - verlengsnoer - kippengaas - clips - scharen - breekmessen 	<p>Tekenmaterialen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pastelkrijt - oliepastel - bister - écoline - contépotloden - houtskool - rietpennen - profielpennen - zwarte Oost-Indische inkt
<p>Schildermaterialen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - plakkaatverf - acrylverf - olieverf op waterbasis - penselen - aquarel 	<p>Dragers:</p> <ul style="list-style-type: none"> - papiersoorten - karton - schilderdoek in verschillende formaten 	<p>Boetseermaterialen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - klei - deegrol - plastic zakken
<p>Materiaal voor druktechniek:</p> <ul style="list-style-type: none"> - linoleum - gutsen - inktrollen - drukinkt op waterbasis - kleine drukpers 	<p>Varia:</p> <ul style="list-style-type: none"> - computer - tijdschriften - kunstboeken - bokalen - mengdeksels - matten om op te snijden - metalen latten - textiel 	

AV WETENSCHAPPELIJK TEKENEN

VISIE OP HET VAK WETENSCHAPPELIJK TEKENEN

Het vak wetenschappelijk tekenen is vooral bedoeld om zowel vlakke als ruimtelijke elementen te kunnen weergeven volgens de gangbare meetkundige technieken en de tekennormen correct te kunnen toepassen.

BEGINSITUATIE

Leerlingen hebben op vlak van wetenschappelijk tekenen een zekere voorkennis opgedaan in zowel het basisonderwijs als de 1stegraad. Het werken met ruimtelijke figuren (kubus, balk ...) is reeds aan bod gekomen in het basisonderwijs. Ook in de vakken Wiskunde en Techniek (in de 1stegraad) zijn aspecten van grafische weergaven en ruimtelijk inzicht aan bod gekomen. Voorkennis kan heel verschillend zijn, zeker bij zij-instromers in het 2de leerjaar van de 2de graad.

Specifieke leerplandoelstellingen	Didactische en pedagogische wenken
MEETKUNDIG TEKENEN	
<p>39. Rechten en hoeken kunnen construeren</p> <p>Definitie, eigenschappen, tekenoefeningen van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de loodlijnen; - de evenwijdigen; - verdelen van lijnstukken in gelijke delen; - de hoeken; - de bissectrice; - verdelen van hoeken in drie gelijke delen; - tekenen van hoeken zonder gradenboog. 	<ul style="list-style-type: none"> - refereren aan praktische toepassingen in het bouwkundig tekenen. - toepassingen met CAD; tekenprogramma's. - attitudevorming: zie algemene doelstellingen.
<p>40. Driehoeken en vierhoeken kunnen construeren</p> <p>Definitie, eigenschappen, tekenoefeningen van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de driehoeken; - het vierkant en de rechthoek; - de ruit; - de parallellogram; - het trapezium. 	
<p>41. Gebogen lijnen kunnen construeren</p> <p>Definitie, eigenschappen, tekenoefeningen van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - cirkelbogen en cirkelomtrekken. 	
<p>42. Rechte en gebogen raaklijnen kunnen construeren</p> <p>Definitie, eigenschappen en tekenoefeningen van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de raaklijnen; - gemeenschappelijke raaklijnen aan twee cirkelomtrekken; - raakcirkels en raakbogen; - raakcirkels in hoeken; 	

Specifieke leerplandoelstellingen	Didactische en pedagogische wenken
<ul style="list-style-type: none"> - rakende cirkelomtrekken; - boogverbindingen. 	
<p>43. Regelmatige veelhoeken kunnen construeren</p> <p>Definitie, eigenschappen, tekenoefeningen van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de vijfhoek, tienhoek; - de zeshoek, twaalfhoek; - de achthoek; - de regelmatige veelhoeken (7, 9, 11, 14, 15 en n zijden). 	<ul style="list-style-type: none"> - refereren aan praktische toepassingen in het bouwkundig tekenen. - toepassingen met CAD; tekenprogramma's. - attitudevorming: zie algemene doelstellingen.
<p>44. Kromlijnige figuren kunnen construeren</p> <p>Definitie, eigenschappen, tekenoefeningen van:</p> <ul style="list-style-type: none"> - het eirond; - het ovaal; - de ellips; - de spiralen. - de parabool; - de hyperbool. 	
3D VOORSTELLINGSTECHNIEKEN	
ARCHITECTURAAL WAARNEMINGSTEKENEN	
COMPOSITIE	
<p>45. Verband inzien tussen vorm/formaat van de drager en de te tekenen voorwerpen</p> <ul style="list-style-type: none"> - bladschikking: <ul style="list-style-type: none"> a. begrenzing van het formaat; b. lege ruimte : relatie positief – negatief. 	<ul style="list-style-type: none"> - schetsvoorbeelden laten zien.
<p>46. Toepassen van de basisbegrippen van de compositie</p> <ul style="list-style-type: none"> - evenwichtige bladschikking; - alleenstaande eenvoudige vormen en volumes; - samengestelde complexere vormen en volumes. 	<ul style="list-style-type: none"> - schetsvoorbeelden laten zien.
DIEPTEWERKING EN PERSPECTIEF	
<p>47. De wetten van het perspectief inzien en kunnen toepassen</p> <p>het perspectief:</p> <ul style="list-style-type: none"> - standpunt (vogel, kikker, normaal); - toeschouwer; 	<ul style="list-style-type: none"> - praktisch waarnemingsperspectief: - door het perspectief wordt de leerling zich ervan bewust dat hij centraal staat in de hem omringde wereld;

Specifieke leerplandoelstellingen	Didactische en pedagogische wenken
<ul style="list-style-type: none"> - tafereel; - horizon – ooghoogte; - vluchtpunt(en); - vluchtlijnen; <p>perspectief van geometrische vlakken :</p> <ul style="list-style-type: none"> - vierkant – rechthoek – cirkel... <p>Perspectief van geometrische volumes :</p> <ul style="list-style-type: none"> - kubus – balk – cilinder – kegel... <p>Inoefenen van deze principes aan de hand van meten en schatten van de verhoudingen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - perspectief van geometrische vlakken en volumes; - eenvoudige vlakken en volumes evenwijdig aan het grondvlak; - doorzichtige en ondoorzichtige volumes.
SCHADUWWERKING	
<p>48. Inzien dat er een onderscheid is tussen de verschillende schaduwen</p> <ul style="list-style-type: none"> - eigen schaduw : vorm, scherpte, toon; - slagschaduw : vorm, scherpte, toon. 	<ul style="list-style-type: none"> - het belang inzien van de lichtste en de donkerste toon (grijswaarden); - naargelang de plaats van de voorwaarden verandert de massiviteit van de schaduwen.
LIJN	
<p>49. De functies en expressieve mogelijkheden van de lijn inzien en toepassen</p> <p>Functies:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Contourlijnen; - constructielijnen (hulplijnen); - schaduwweergave; <p>Lijnkarakters:</p> <ul style="list-style-type: none"> - lijnen met gelijke dikte; - lijnen die geleidelijk verlichten, verdonkeren; <p>Arceringen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - parallelarceringen; - kruisarceringen; - vrije arceringen. 	<ul style="list-style-type: none"> - schetsvoorbeelden laten zien; - motorische vaardigheden ontwikkelen : potlood juist vasthouden, vaste schetshand ontwikkelen, doorlopende lijnen kunnen tekenen; - nadruk op spontaniteit : werken met een onuitwisbaar materiaal.
METHODES VOOR WAARNEMING EN WEERGAVE	
<p>50. Gericht kunnen waarnemen en weergeven</p> <p>Toepassen en combineren van tekenmethodes:</p> <ul style="list-style-type: none"> - analyserend tekenen; - meten : lijnstuk, vlak, volume, richtlijn, aslijn...; - schatten van verhoudingen, afstanden, hoeken, richtingen van vlakken en driedimensionele volumes. 	<ul style="list-style-type: none"> - Standpunt en positie van de waarnemer is zeer belangrijk : door het perspectief wordt de leerling zich ervan bewust dat hij centraal staat in de hem omringde wereld.

Specifieke leerplandoelstellingen		Didactische en pedagogische wenken
WETENSCHAPPELIJK PERSPECTIEFTEKENEN		
51. Soorten perspectief kunnen toepassen - isometrisch perspectief 30°/30°.		
52. Soorten perspectief kunnen toepassen - isometrisch perspectief 30°/60°; - isometrisch perspectief 45°/45°; - Cavalièreperspectief; - éénvluchtpuntspectief; - tweevluchtpuntspectief.	U	

MINIMALE MATERIËLE VEREISTEN VOOR HET VAK

- leslokaal met voldoende natuurlijk daglicht
- grote werktafels en degelijke stoelen
- tekentafels met parallellatten
- een groot bord
- prikboarden
- beamer en projectiescherm
- geometrische volumes : kegel, kubus, balk
- bergingsmogelijkheden : kasten met schuifladen, kasten voor gereedschappen

9. EVALUATIE

VISIE OP EVALUATIE

Van leerlingen wordt niet meer verwacht dat ze uitsluitend feitenkennis kunnen reproduceren maar dat ze vaardigheden bezitten en ontwikkelen om zelf kennis te construeren en min of meer complexe problemen op te lossen. Leerlingen moeten **actief, al lerend, leren** en moeten daarin **goed begeleid en ondersteund** worden. Het doceren van bepaalde feitenkennis en reproductief evalueren ervan kan voor bepaalde leerstof zinvol zijn maar we mogen ons hiertoe niet beperken, dit zou te eenzijdig zijn. Het is belangrijk dat leerlingen de geleerde leerstof, geleerd in het ene vak, kunnen overdragen naar andere vakken of hun leefwereld, met een hoog realiteitsgehalte.

Het beoordelen van leerlingen is noodzakelijk om de kwaliteit van het leerproces te kennen. We streven ernaar dit te doen als **continu proces** en ons niet te beperken tot geïsoleerde momenten waardoor het systematisch de vorderingen van leerlingen in beeld brengt. Voor de leerling is dit een middel om continu het proces bij te sturen, voor de leraar om zijn onderwijsaanpak constant in vraag te stellen.

We evalueren in functie van de schoolloopbaan van de leerling. Door evaluatie kunnen de talenten, sterktes en relatieve zwaktes, interesses, ambities en motivatie van de leerling opgespoord worden en beschreven. Die informatie wordt met ouders en leerlingen uitgebreid besproken op elk overgangsmoment voor verdere studiekeuze.

Evalueren en het geven van feedback gaan onlosmakelijk samen. Vanuit de feedback ontstaan nieuwe impulsen om steeds dieper in te gaan op het leerproces. Het geven van feedback moet niet steeds gepaard gaan met een beoordeling in cijfers. **De leerling** speelt hierin ook een belangrijke rol. Vooral in de kunstvakken (ook in de algemene vakken) kunnen leerlingen **elkaars werk** of dat van **zichzelf** evalueren, bespreken en feedback geven als er vooraf duidelijk doelen en criteria zijn opgesteld. Dit geeft hun de kans om dieper in te gaan op de opdracht en die vanuit andere invalshoeken te bekijken, waardoor de kwaliteit van zijn /haar eigen werk verhoogt. Het evaluatiemoment wordt hierdoor een leermoment en verhoogt de efficiëntie van het leerproces. De leerling accepteert kritiek gemakkelijker en aanvaardt sneller de eindbeslissing. De tijdsinvestering van de leerkracht bij het evalueren neemt tegelijkertijd af.

STUDIEBEGELEIDING, REMEDIËRING EN EVALUATIE

Met **studiebegeleiding** bedoelen we het geheel van activiteiten waarbij de leerling hulp bij het leren ondervindt. Deze activiteiten worden vanuit gerichte doelstellingen opgezet en kunnen georganiseerd worden voor individuele leerlingen, voor klasgroepen, voor alle leerlingen op schoolniveau.

Studiebegeleiding houdt in dat het lerarenteam aandacht heeft voor de hele ontwikkeling van de leerling en oog heeft voor verstandelijke en emotionele factoren bij het leren. Het betekent eveneens dat het team rekening houdt met de verschillende leerstijlen.

Met **remediëring** bedoelen we het bieden van hulp om tekorten op te vangen of weg te werken. Ook hier is het belangrijk om de doelstelling van de activiteiten precies te omschrijven.

Studiebegeleiding en remediëring zijn uitnodigingen voor de leerling tot **zelfevaluatie**, tot reflectie over eigen studie- en leergedrag en hier op constructieve wijze iets aan te veranderen. Op die manier wordt de leerervaring van de leerling verruimd.

Studiebegeleiding en remediëring maken met de **evaluatie** deel uit van het **evaluatie- of feedbacksysteem** op school.

De didactische evaluatie, afgestemd op doelstellingsniveaus in het leerplan biedt informatie over de wijze waarop de leerling deelneemt aan het leren op school maar biedt eveneens informatie over de wijze waarop de leraar hen bij het leerproces begeleidt. Ook voor de leraar is de didactische evaluatie een bron voor zelfevaluatie.

Openheid, tolerantie en humor t.a.v. het eigen leer- en lesgedrag bieden een goede garantie om samen met de leerlingen te onderzoeken op welke wijze hun leerproces het best kan verlopen en om feedback te geven en te ontvangen.

AFSTEMMING OP DOELSTELLINGENNIVEAUS

Evaluatie heeft pas zin als er gewaardeerd wordt vanuit criteria: doelstellingen.

- hoe nauwkeuriger de na te streven lesdoelstellingen worden geformuleerd, hoe gemakkelijker het wordt om ze te evalueren;
- hoe eenduidiger de lesdoelstellingen (afgeleid uit de leerplandoelstellingen) zijn geformuleerd des te preciezer de didactische evaluatie kan verlopen.

In de leerplandoelstellingen komen volgende niveaus voor. De evaluatie dient afgestemd te worden op deze doelstellingsniveaus:

- voor het niveau weten/kennen kan gebruik gemaakt worden van kennisvragen die peilen naar het precieze kennen en weten;
- voor het niveau inzien wordt gewerkt met inzichtvragen of -opdrachten waarbij de leerlingen kunnen aantonen dat zij belangrijke relaties inzien en begrijpen;
- voor het niveau toepassen/kunnen zijn toepassingsvragen en -opdrachten aan de orde waarin de leerlingen hun kennis, vaardigheden en inzicht kunnen gebruiken, toepassen en uitvoeren in de leersituaties uit de klaspraktijk;
- voor het niveau integreren kunnen opdrachten gebruikt worden waarin de beheersing van de kennis en de vaardigheden aangetoond wordt in verschillende toepassingen, ook los van de leersituatie in de klas;
- voor het niveau zijn, wordt voortdurend gestreefd naar het stimuleren van het zelfvertrouwen en de motivatie van de leerlingen.

PROCESEVALUATIE / PRODUCTEVALUATIE

Om de doelstellingen van het leerplan te bereiken wordt er bij de evaluatie steeds uitgegaan van de beginsituatie. Het is wenselijk die beginsituatie helder in kaart te brengen binnen de concrete context van de klasgroep om het leerproces dat de leerlingen doorlopen, optimaal te begeleiden.

Het moet voor de leerling duidelijk zijn dat er een onderscheid is tussen de evaluatie van enerzijds het leerproces en anderzijds het eindproduct.

Bij de **procesevaluatie** wordt voortdurend gepeild in hoeverre de leerling het onderwijsproces goed verwerkt met de bedoeling dit proces zo nodig bij te sturen zodat elke leerling op de meest effectieve manier kan leren. De klemtoon ligt hierbij duidelijk op het optimaal functioneren en het welbevinden van de leerling.

Voor de leraar is het zaak om vooraf goed af te bakenen welk proces moet doorlopen worden, welke de verschillende stappen zijn om tot een goed leerresultaat te komen. Door geregelde feedbackmomenten (kleine toetsen, gesprekken, volgsystemen) wordt de leerroute verder gezet of zo nodig bijgestuurd. Om de leerling te motiveren gebeurt dit in een constructieve, positieve sfeer.

Bij de **productevaluatie** daarentegen wordt op het einde van het leerproces (bijvoorbeeld een hoofdstuk, een opdrachtenreeks, een project, een trimester...) nagegaan in hoeverre de leerling de leerplandoelstellingen bereikt heeft.

FASEN VAN HET EVALUATIEPROCES

Het evaluatieproces is meer dan het geven van een eindcijfer. Het is belangrijk om dit eindcijfer te onderbouwen door:

1. *Het verzamelen van gegevens*

- dit gebeurt door het observeren en evalueren van opdrachten, taken, oefeningen, groepswork.

2. *Het interpreteren*

- de gegevens worden getoetst aan de criteria die de leraar vooraf duidelijk heeft bepaald en aan de leerlingen meegedeeld;
- de leraar houdt hierbij rekening met de vakgerichte doelen en met de vakoverschrijdende eindtermen die hij in zijn vak heeft geïntegreerd;
- bij voorkeur worden de criteria bepaald door de vakwerkgroepen of minstens in samenspraak met de collega's zodat er een verticale afstemming kan gebeuren.

3. *Het beslissen*

- in eerste instantie zal de individuele leraar een beslissing nemen over de vorderingen en de eindresultaten van de leerlingen;
- die individuele beslissing wordt besproken en geïntegreerd in de besluiten van de klassenraad.

4. *Het rapporteren*

- de leerling krijgt duidelijke informatie over zijn / haar vorderingen;
- dit gebeurt enerzijds in geregelde momenten van feedback voor de leerling en anderzijds in een schriftelijke rapportering (rapport, ...).

EVALUATIE VAN DE ALGEMENE VAKKEN EN DE KUNSTVAKKEN

De leraar onderbouwt de evaluatie van de algemene vakken en kunstvakken door allerlei gegevens zoals:

1. *Taken*

- leerlingen lossen in de klas tijdens de les vragen, oefeningen en opdrachten op. Hierbij kunnen ze bijvoorbeeld gebruik maken van hun cursussen en schriften;
- hierbij aansluitend kan de leraar hetzij klassikaal, hetzij individueel de oefeningen en opdrachten verbeteren en bespreken;
- deze besprekingen zijn een eerste middel om het leerproces van de leerling bij te sturen.

2. *Opdrachten*

- de opdrachten geven de leerling de kans om vaardigheden te trainen en een beter inzicht te verwerven in leerinhouden;
- na elke opdracht is het belangrijk om de leerling zo snel mogelijk op de hoogte te stellen van het resultaat. Bij duidelijke tekorten is een bijsturing aangewezen;

Het is aan te raden om een studiebegeleidingplan en een remediëringplan te ontwerpen binnen de vakwerkgroep en de mogelijkheden tot studiebegeleiding en remediëring binnen de context van de opleiding op basis van collegiaal overleg te onderzoeken.

3. *Kleine toetsen*

- na het afwerken van afgebakende gehelen kan de leerling getoetst worden;
- het is belangrijk om na de individuele correctie door de leraar een klassikale bespreking van de toets te voorzien zodat leerlingen uit hun fouten kunnen leren;

- op basis van de individuele resultaten kan de leraar beslissen om bepaalde onderdelen van het leerproces voor een bepaalde leerling (of leerlingengroep) te herhalen of uit te breiden.

4. Grote overhoringen

- na het afwerken van een groter geheel kunnen grote overhoringen worden afgenomen. Het gaat hierbij om productevaluaties: welke doelstellingen heeft de leerling op het einde van het leerproces bereikt?
- grote overhoringen dienen duidelijk afgebakend te zijn waarbij de leerlingen precies weten welke doelstellingen en leerinhouden getoetst zullen worden;
- een productevaluatie kan ook bestaan uit de beoordeling van een project of werkstuk dat voor een bepaald vak door leerlingen in groepjes of individueel werd gerealiseerd. Essentieel bij het tot stand komen van zo'n project is de procesevaluatie. Deze maakt integraal deel uit van de uiteindelijke productevaluatie. De leraar geeft duidelijke informatie over de wijze waarop deze procesevaluatie in de productevaluatie zal worden opgenomen.

Alle leerplandoelstellingen per vak kunnen voorwerp zijn van evaluatie.

Het is heel belangrijk om de leerlingen vooraf duidelijk op de hoogte te brengen van:

- de precieze doelstellingen die getoetst zullen worden;
- welke criteria gebruikt zullen worden;
- wat de norm is om te slagen.

Een mogelijk beoordelingsproces, zowel voor algemene vakken als voor kunstvakken, kan er zo uitzien:

- de leerlingen krijgen de werk- en vaardigheidsanalyse van de uitvoering;
- de leraar bepaalt op welke aspecten en sleutelpunten de leerling zal beoordeeld worden en praat hierover met hem; bijvoorbeeld in een klasgesprek, in de individuele begeleiding, ...
- geregeld worden feedbackmomenten ingelast waarop de leerling een duidelijk beeld krijgt van de verworven vaardigheden en attitudes van zijn sterke en zwakke punten; deze momenten kunnen als een functioneringsgesprek met de leerling worden opgevat;
- op basis van de feedbackmomenten kan indien nodig een remediëring met de leerling afgesproken worden;
- na een bepaalde periode volgt een productevaluatie.

De leerling zal de verworven kennis hanteren, toetsen en inoefenen aan de hand van opdrachten.

Door een permanente evaluatie wordt het de leerling mogelijk gemaakt zijn werkmethode zelf te verbeteren aan de hand van zijn individueel begeleidingsplan. De leerling moet er zich bewust van worden dat zijn evaluatie afhankelijk is van zijn persoonlijke inzet bij het uitwerken van realiteitsgerichte opdrachten. Hij moet leren om zijn eigen vorderingen op positieve wijze te evalueren en elk nieuw bereikt resultaat als een winstpunt te ervaren.

De leraren begeleiden de leerling hierbij. Zij helpen de leerling te reflecteren over de uitgevoerde taken en opdrachten. Zij wijzen hem voortdurend op de vakgerichte aspecten. Ook besteden zij veel aandacht aan de specifieke attitudes die de leerling dient te verwerven. Van hen wordt binnen deze zienswijze een goed observatievermogen verwacht. We bevelen daarom aan om te werken met een volgsysteem waarbij zowel de leerling als de leraar op elk moment kan nagaan in welke mate de leerling bepaalde doelstellingen beheerst. Zo'n volgsysteem kan vorm krijgen door middel van een doelstellingenrapport, een cijferrapport, een woordbeoordeling.

Ook wordt binnen deze zienswijze van de leraar verwacht dat hij op een constructieve manier met de leerlingen communiceert. "Leren", d.w.z. kennis, vaardigheden, attitudes verwerven kan immers alleen maar in een veilige omgeving waarin de leerling zich goed voelt en zich gewaardeerd weet om wie hij is.

10. BIBLIOGRAFIE

PEDAGOGISCH-DIDACTISCHE NASLAGWERKEN

- Kandinsky - Ulrike Becks-Malorny – Taschen
- Magritte – Jacques Meuris - Taschen
- Expressionisme – Dietmar Elger – Taschen
- Pop Art – Tilman Osterwold -Taschen
- Picasso – Carsten-Peter Warncke – Taschen
- Haring – Alexandra Kolossa – Taschen
- Grafiek en tekeningen M.C. Escher – Taschen
- Turner - De wereld van licht en kleur – Taschen
- Kunstklassiekers - De mooiste werken van : Magritte / Cézanne / Dali / Rubens / Van Gogh / Monet
- Picasso - Het Laatste Nieuws
- Vincent Van Gogh – Maarten Beks – Bruna
- Edouard Manet – Maarten Beks – Bruna
- Schilderkunst van A tot Z – De geschiedenis van de schilderkunst van oorsprong tot heden - Rebo
- Grondbeginselen van vormgeving – J.J. Beljon – Amsterdam wetenschappelijke uitgeverij
- Moderne en hedendaagse kunst begrijpen : inzicht krijgen in de belangrijkste kunststromingen – Sam Philips – Librero
- Architectuur van de 20ste eeuw – Gössel en Lëthäuser – Taschen
- Le Corbusier – J.L. Cohen – Taschen
- Rietveld – G.H. Rodijk – Waanders uitgeverij Zwolle
- F.L.Wright – B.B. Pfeiffer – Taschen
- Moderne architectuur – K. Frampton – uitgeverij SUN
- 1000 Chairs – Ch. & P. Fiell
- Neufert Bauentwurfslehre - Wiley-Blackwell

HANDBOEKEN EN REFERENTIEWERKEN

- Grafische technieken – Teleac
- Vorm in de schilderkunst – Cantecler
- Acrylverftechnieken – Hazel Harrison – Librero
- Pastel in 10 lessen – Librero
- Aquarel in 10 lessen – Librero
- Stilleven in aquarel – Librero
- Aquarel – Projecten in aquarelverf met adviezen voor materiaal en techniek – Kate Gwynn – Gaade Uitgevers
- Teken en schetsen – Projecten met adviezen voor materiaal en techniek – Stan Smith – Gaade Uitgevers
- 300 tips voor acrylverven – Gill Barron – Librero
- Schetstechnieken – Doeltreffend leren schetsen – Lucy Watson – Librero
- Teken - werkboek – voorwerpen/bomen en planten/gebouwen/mensen – Bruce Robertson – Uitgeverij Michon
- Schilder uw eigen meesterwerk – 30 beroemde schilderijen om zelf na te maken – Mark Churchill – Cantecler
- Materialen voor de kunstschilder – complete gids van methoden en schildermaterialen – Emma Pearce - Tirion art

- Teken en schetsen – Projecten met adviezen voor materiaal en techniek – Stan Smith – Gaade uitgevers
- Kleuren en mengen in de praktijk – handleiding voor acryl- en olieverfschilders – Helen van Wijk – Tirion art
- Basis teken- en schilderboek – Eindredactie Ken Howard
- De complete gids voor schilder- en tekentechnieken
- Kijken is de KUNST – Een kennismaking met kunstenaars en hun werk – Anthea Peppin - Casterman

TIJDSCHRIFTEN

- Detail, Frame, Damn, Bright, Eigen huis & interieur, Flash Art, Kunstbeeld,...